

พระต๋องรัฐธรรมนูญ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์พระ วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๑

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้อุโบสถ ครึ่งทางนะ วันคืนล่วงไปๆ วันนี้วันอุโบสถ ปักข์นี้เดือนครึ่ง อีกเดือนครึ่ง ออกพรรษา ออกพรรษาแล้วพระออกวิเวก ออกไปหาความสงบสงัด แต่ในปัจจุบันนี้ถ้าเราคิดถึง ออกพรรษา อีกหนึ่งเดือนครึ่ง อีกหนึ่งเดือนกว่า ชีวิตเราจะถึงออกพรรษาใหม่ หายใจเข้าแล้วไม่ หายใจออก นอนไป ตื่นมา ถ้าไม่ตื่นก็ตาย ความตายมันอยู่เป็นปกติเลย ถ้าความตาย ถ้าเราคิดอย่าง นี้แล้วเราจะไม่คิดฟุ้งซ่านไปอนาคต ถ้าเราคิดฟุ้งซ่านไปอนาคต ในการประพฤติปฏิบัติในปัจจุบัน สำคัญที่สุด

ก่อนเข้าพรรษา เราตั้งใจอธิษฐานพรรษากัน ในพรรษานี้เราจะเร่งความเพียร เราจะเร่ง ความเพียร ความเพียรอุกฤษฎ์เลย เวลาเราบวชใหม่ ทุกคนบวชใหม่ปรารถนาถึงสิ้นกิเลส ถ้าเรา บวชไปแล้วเราจะตั้งใจภาวนา เราจะเข้าป่าเข้าเขา เราจะเร่งความเพียรของเราด้วยความอุกฤษฎ์ ทุกคนจะคิดอย่างนี้หมดเลย แต่เวลาปฏิบัติไปแล้ว ครูบาอาจารย์ของเราที่ท่านฉลาด ท่านจะไม่ให้ เราคุ้นชินกับอารมณ์ความรู้สึกของเราเอง จะนั่งที่ไหน จะอยู่ที่ไหน ให้มันตื่นตัวตลอดเวลา เพราะ การตื่นตัว กิเลสมันเกาะเราไม่ทัน ถ้ากิเลสมันเกาะเราทัน ความปรารถนา ความตั้งใจของเรา ถ้า บวชแล้วต้องถึงที่สุดแห่งทุกข์

เราอยากจะได้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวางศาสนาไว้ เรา เห็นตัวอย่าง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นกษัตริย์ ละทิ้งสมบัติทางโลกมาทั้งหมดเลย แล้ว ออกมาแสวงหา ไม่ใช่ออกมามีธรรมแล้ว แต่เราบวชมามันมีธรรมแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้าวางธรรมและวินัยไว้แล้ว มีเครื่องบอกรับ มีเครื่องชี้ทางอยู่แล้ว เราออกมา เพียงแต่เราเริ่ม ประพฤติปฏิบัติด้วยความจริงจัง ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี ถ้าผู้ที่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม อย่างน้อย ต้องเป็นพระอนาคามี ถ้าเป็นพระอนาคามี จิตอยู่ในเรือนว่าง เราอยู่ในเรือนว่าง ว่างหมด แต่เรามี

เราอยู่ แต่ถึงที่สุดแล้วก็จะพ้นจากกิเลสไป แต่นี่มันเป็นความวิตกกังวล เราจะทุกข์จะร้อนไป นี้ความทุกข์ใจ

ความเป็นอยู่ของสงฆ์ เขาเห็นว่าความเป็นอยู่ของพระสะดวกสบาย ไม่ต้องปากกัดตีนถีบแบบโลกเขา โลกเขาปากกัดตีนถีบแล้วยังหาทางออก อยากจะพ้นจากทุกข์นะ แสวงหาปัจจัยเครื่องอาศัย

ของเราอยู่ในสังฆกรรม อยู่ในประเพณีของชาวพุทธ เขาหาให้ เขามาทำบุญกุศลของเขา ปัจจัยเครื่องอาศัย เพราะการแสดงออกของใจ การทำบุญคือการแสดงออกของใจ ใจของเขา เขาจะทำบุญด้วยอย่างไร ก็ด้วยหาปัจจัย ๔ ปัจจัยเครื่องอาศัยให้กับนักรบ นักรบคือภิกษุผู้เห็นภัยในวัฏสงสาร ภิกษุเห็นภัยในวัฏสงสาร ใช้ปัจจัย ๔ แล้ว ต้องพยายามเร่งความเพียรของเรา เพราะหน้าที่ของเราไม่มี หน้าที่การหาปัจจัยเครื่องอาศัยไม่มี เป็นหน้าที่ของคฤหัสถ์เขา หน้าที่ของโลกเขา เขาแสวงบุญของเขา เขาต้องการบุญกุศลของเขา เขาหาเพื่อต้องการทำบุญของเขาเพื่อประโยชน์ของเขา นั่นประโยชน์ของเขา แล้วประโยชน์ของเราล่ะ ประโยชน์ของเรา เราต้องหาหัวใจของเรา เราต้องพยายามฟื้นฟูใจของเรา

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกมาจากราชวัง ออกมาแล้วไปถึงราชคฤห์ พระเจ้าพิมพิสารคิดว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดนเขาปฏิบัติมา จะให้กองทัพครั้งหนึ่งให้กลับไปเอาสมบัตินั้นคืน

เจ้าชายสิทธัตถะบอก “ไม่ใช่ ออกมาแสวงหาโมกขธรรมจริงๆ ออกมาด้วยความปรารถนา ไม่ใช่มีใครขับไสมาหรือ” ออกมาด้วยอำนาจวาสนา ออกมาด้วยความต้องการ

“ถ้าอย่างนั้น ถ้าประพฤติปฏิบัติมาแล้ว ได้ธรรมมา ให้มาสอนด้วย”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้วกลับไปสอนพระเจ้าพิมพิสาร จนพระเจ้าพิมพิสารเป็นพระโศดาบัน

ทางคฤหัสถ์เขา เขาพยายามสร้างบุญกุศลของเขา เขาปรารถนาตรงนี้ไง ปรารถนาตรงที่ภิกษุผู้เห็นภัยในวัฏสงสาร ได้ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มีคุณธรรมในหัวใจ แล้วมาสั่งสอนกันบ้าง มาบอกทางกันไง แม้แต่ความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต สอนโดยไม่ต้องสอน ชีวิตของเราสอนโดยไม่ต้องสอน เราดำรงชีวิตของเรา

ชีวิตของเรา เราไม่ตื่นตื่นไปกับเขา เสา ๘ ศอก ปักอยู่ในดิน ๔ ศอก อีก ๔ ศอก พ้นจากดินมา โคนลมพัด โคนพายุกระหน่ำขนาดไหนมันก็ไม่หวั่นไหว จิตใจของผู้ที่มีคุณธรรมมันจะไม่ไหวไปกับโลก คุณติ โลกถ้ำร่มเย็นเป็นสุข ภิกษุเรา ในการประพฤติปฏิบัติ สมณะชีพรามณ์จะอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข สมณะชีพรามณ์จะได้มีโอกาสได้ประพฤติปฏิบัติ แล้วโลกในปัจจุบันมันสงบสุขเพราะใคร สงบสุขเพราะเรามีผู้นำที่ดี เห็นไหม ราชานโ

ราชานโ เวลาในอุโบสถ ถ้าเราสวดอุโบสถอยู่นี้ ถ้ากิจกรรมของสงฆ์ไม่สำเร็จไป ภิกษุลุกออกจากสงฆ์นี้ไปเป็นอาบัติปาจิตตีย์ เว้นไว้เข้ามาในสถานที่นี้ เว้นไว้ไฟไหม้ เว้นไว้แต่กษัตริย์เสด็จมา ราชานโ เวลากษัตริย์เสด็จมา สงฆ์หยุดได้ สังฆกรรมนี้ให้พัก พักเพื่อต้อนรับกษัตริย์ก่อน

สังคัมที่มันร่มเย็นเป็นสุขเพราะอะไร เพราะผู้นำที่ดี สังคัมที่ดี สมณะชีพรามณ์อยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ถ้าสมณะชีพรามณ์อยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข มันจะนอนใจไหม

ถ้าเรานอนใจนะ วันคืนล่วงไปๆ แล้วอนาคตเราจะคิดว่า สัปปายะ การประพฤติปฏิบัติจะเป็นจริงอย่างนั้นไหม ถ้าเกิดสงคราม เกิดสิ่งต่างๆ เกิดโรคภัยไข้เจ็บ เกิดวาทภัย เกิดต่างๆ ขึ้นมา ภิกษุจะมานั่งภาวนาอยู่ได้อย่างไร ภิกษุจะมานั่งหลับตาพุทโธๆ อยู่หรือ ภิกษุก็ต้องออกไปช่วยเหลือสังคัมไซ้ใหม่ สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นมา

ขณะที่สังคัมมันร่มเย็นเป็นสุข อย่าลืมตัว ร่มเย็นเป็นสุขอย่างนั้นเพราะเราเกิดในประเทศอันสมควร สมควร ประเทศอันสมควร ประเทศที่มีฤดูกาล ๓ ฤดูกาล ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว ฤดูมันเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลงเพื่ออะไร? เพื่อให้คนมันได้มีการเปลี่ยนแปลง มีวิวัฒนาการของมัน คุณติ พวกพันธุ์พืช เวลาฝนตกขึ้นมามันจะแตกหน่อแตกพันธุ์ของมันออกมา สดชื่นของมันออกมา

ใจของเราก็เหมือนกัน ฤดูกาลเปลี่ยนแปลงไป เช่น เข้าพรรษา ออกพรรษา ฤดูกาลเปลี่ยนแปลง “ภิกษุทั้งหลาย เธอจงพิจารณาสังขารด้วยความไม่ประมาทเถิด” นี่เป็นปัจฉิมโอวาทขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “ภิกษุทั้งหลาย เธอจงพิจารณาสังขารด้วยความไม่ประมาทเถิด”

แล้วเราได้พิจารณาไหม เราได้ทำหน้าที่ของเราไหม

ถ้าเราทำหน้าที่ของเรา อุโบสถสังฆกรรม เรามากันเพื่อมาตอกย้ำ ตอกย้ำเรื่องสังฆกรรม ตอกย้ำเรื่องอุโบสถ เรื่องความสะอาดบริสุทธิ์ของสังฆะ ถ้าสังฆะสะอาดบริสุทธิ์ สงฆ์มันเป็น

ใหญ่ เหมือนร่างกายของมนุษย์ ร่างกายของมนุษย์ตรวจร่างกายประจำเดือน ประจำวัน ประจำปี ตรวจร่างกายของเขา ร่างกายมีสิ่งใดขาดตกบกพร่องไหม

ลงอุโบสถก็เหมือนกัน ตั้งแต่ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ อนิยต ๒ ต่างๆ สวดอุโบสถกัน สังฆกรรม มีใครทำผิดบ้าง ใครทำผิดสิ่งใดให้ลงอาบัติ ให้เข้าอยู่กรรม ออกไปจากอาบัติให้ได้ เพราะอาบัติทำให้มันมีความเศร้าหมอง แล้วเศร้าหมองไหม สังฆกรรมนั้นเศร้าหมอง สังฆกรรม นั้นเป็นสังฆะ สังฆกรรมนั้นเป็นโมฆิยะ เป็นโมฆะ เป็นต่างๆ ไป

แต่ถ้าสังฆกรรมนั้นสะอาดบริสุทธิ์ละ สังฆกรรมสะอาดบริสุทธิ์ สิ่งที่สะอาดบริสุทธิ์ ทุกคนต้องการความดีใช่ไหม เราต้องการคุณงามความดีทั้งนั้นนะ เราต้องการให้ทุกคนปรารถนาดี กับเขา แต่เราต้องการสิ่งนั้น เราก็ต้องทำสิ่งนั้นเพื่อสังฆะด้วย เพื่อสังฆะด้วย เราต้องการสิ่งใด ปรารถนาสิ่งใด เราต้องทำสิ่งนั้นเพื่อสังฆะ เพื่อสังฆะ เพื่อตัวเรา ถ้าเราไม่ทำสิ่งนั้น เราปรารถนา สิ่งนั้น แต่เราไม่ทำสิ่งนั้น

นี่ก็เหมือนกัน ในการประพฤติปฏิบัติ เราต้องการพ้นจากกิเลส แต่วิธีการของเรา การ กระทำของเรา ชีวิตของเราสมกับการจะพ้นจากกิเลสไหม ถ้าไม่สมกับการพ้นจากกิเลส ทำกัน อย่างนี้หรือ ทำกันแบบเด็กเล่นขายของ ศาสนามันไม่ใช่ของเล่น ศาสนาเป็นของจริง คุณดี บวชก็ บวชจริงๆ เวลาบวชขึ้นมา ญัตติจตุตถกรรม ออกมาจากโบสถ์ อุปัชฌาย์ยกเข้าห่ม ทำเล่นหรือทำ จริงละ ถ้าทำเล่นก็ของเล่น ทำเล่นก็เป็น โมฆะเป็น โมฆิยะ เป็นวิบัติ ๔ พอสิ่งนี้เป็นวิบัติ มันจะเป็น ความจริงขึ้นมาได้อย่างไร

สมมุติก็จริงตามสมมุติ ขณะที่เราจะบวชต้องจริงตามสมมุติ บวชมาจริงแล้วทำจริงขึ้นมา พอบวชขึ้นมาจริงแล้ว จากสมมุติเป็นบัญญัติ เห็นไหม สมมุติ เราสมมุติกัน คุณกันเป็นภาษาสมมุติ สมมุติก็โลกเขาคุยกัน บัญญัตินี้บาลีไง บัญญัติ ธาตุ ๔ ประมัตถธรรม ประมัตถธรรมมันเป็นบาลี มัน เป็นคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ เจ้าแล้วเราเป็นจริงไหม

คำสอนของพ่อแม่ พ่อแม่สอนลูกดีทุกอย่าง แต่ลูกก็เบื่อหน่าย ลูกก็ไม่ฟังสักอย่าง พอโต ขึ้นมา ลูกที่โตขึ้นมาเป็นพ่อแม่คนมันก็รู้ว่าต้องเป็นอย่างนั้นเหมือนกัน โลกต้องเป็นอย่างนั้น ความเป็นจริงมันเป็นอย่างนั้น นี่ก็เหมือนกัน คำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็น

ลัจจะความจริง แต่เราลึงเลสงสัย เราเชื่อไม่ได้ เราเชื่อไม่ได้ เราทำไม่ได้ ถ้าเราเชื่อได้ มันซึ่งใจ
มากนะ มันซึ่งใจ

คนที่เห็นคุณคน เราออกบิณฑบาตตอนเช้า แม้แต่ออกบิณฑบาต การเหยียดคู้ของเรา สิ่งนี้
ชาวบ้านชาวช่องเขาก็รู้ ถือเอกา พระเขาถือเอกา เขาค้นมือเดียว เขาถือเอกา เป็นประเพณีของภาค
กลาง แต่ถ้าเป็นประเพณีของอีสาน เป็นอีสานก็ชุดงควัตร ถือชุดงค์ พระชุดงค์เขาจะเข้าใจว่าพระ
ป่า พระป่าทำตัวอย่างไร เขาเข้าใจของเขา

แม้แต่พระเรา บวชเป็นพระ นุ่งห่มธงชัยพระอรหันต์ เขาเห็นผ้าเหลือง เขาเกรงใจผ้าเหลือง
เขาไม่กล้าว่ากล้าดิกกล้าเตียน เขาไม่กล้าดิกกล้าเตียน ใหม่ๆ ที่ตีเตียนได้ คำว่า “ตีเตียน” เขาไม่ได้ตี
เตียน ตีเตียนนี้เป็นคำตีเตียนที่เป็นบาป เป็นสิ่งที่ไม่ดี แต่ถ้าเป็นการเตือนละ เป็นการบอกกล่าวละ
เป็นการเตือน เป็นการบอกกล่าว เพราะอะไร

เพราะเราเป็นเจ้าของศาสนาใหม่ ภิภุ ภิภุณี อุบาสก อุบาสิกา “มารเอย เมื่อใดภิภุ
ภิภุณี อุบาสก อุบาสิกาของเรายังไม่สามารถกล่าวแก้การจาบจ้วงของลัทธิต่างๆ ได้...” ของลัทธิ
ของหมู่คณะ ของสังคมอื่นที่เขาจาบจ้วง เขาตีเตียน “...ถ้ายังไม่สามารถกล่าวแก้ลัทธิต่างๆ ได้ เรา
จะไม่ปรินิพพาน”

จนถึงวันมาฆบูชา พอถึงวันมาฆบูชา มารคลใจมาตลอด “มารเอย อีก ๓ เดือนข้างหน้า วิ
สาขบูชา เราจะปรินิพพาน บัดนี้ภิภุ ภิภุณี อุบาสก อุบาสิกาสามารถกล่าวแก้คำจาบจ้วงของ
ลัทธิต่างๆ ได้”

ศาสนามันคง มันคงเพราะอะไร เพราะการเผยแผ่ธรรม เผยแผ่ธรรมที่ไหน คูสิ องค์กรสมเด็จพระ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะเผยแผ่เข้าไปในหัวใจของสัตว์โลก คูสิ เวลา
พระเจ้าอโศกมหาราชเผยแผ่ธรรม ทำสังคายนา เพราะอะไร เพราะพระติสสะนี้เป็นอาจารย์ของ
พระเจ้าอโศก นี้เป็นพระอรหันต์ เป็นผู้รู้จริง เป็นพระอรหันต์แล้วมีบารมี มีบารมีเพราะอะไร คำ
ว่า “มีบารมี” เพราะภิภุยอมรับ การจะเป็นหัวหน้าภิภุ หัวหน้านักปราชญ์ ถ้าไม่มีความรู้ไม่มี
ความเข้าใจ เขาไม่ให้เป็นหัวหน้าหรือ เป็นหัวหน้า เป็นหัวหน้าเพราะอะไร เป็นหัวหน้าเพราะมี
เหตุมีผล มีเหตุมีผลในการชี้แนะ ในการต่างๆ เพราะหัวหน้าชี้แนะ พระเจ้าอโศกทำสังคายนา แล้วก็
ส่งพระต่างๆ ออกมาเป็น ๕ สาย ๕ สายออกมาเพื่อศาสนา เพื่อให้ศาสนามันคง

“มารเอ๋ย เมื่อใดภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาสามารถแก้คำจบบ้าง...” แล้วเราอยู่ในสังคมของสงฆ์ เวลาออกบิณฑบาต สังคมคฤหัสถ์ อุบาสก อุบาสิกา เขาเห็นเขาก็ชื่นใจของเขา เขาเห็น เขาดูแลของเขา เขาเห็นของเขา นี่มันเป็นเรื่องหัวใจทั้งหมด แล้วเราละ ถ้าเราสงบ เราอยู่ในศีลในธรรม เรามีศีล สมาธิ ปัญญา เรามีหลักมีเกณฑ์ของเราขึ้นมา มันต่างคนต่างได้ประโยชน์ ศาสนามันก็มันคง เขาก็ได้ประโยชน์ของเขา เขาได้ทำบุญกุศลของเขา เขาหลงใจของเขา ทำแล้วเขาชื่นใจของเขา

แต่ถ้าภิกษุที่เป็นอสังขี เขาทำไปแล้วเขาก็ไม่สะดวกใจของเขา แต่ในเมื่อเป็นเรื่องศาสนา เขาก็ต้องดูแลรักษา เขาก็ทำของเขาไป มันก็แกนๆ สักแต่ที่ว่า สักแต่ที่ว่า เริ่มต้นตั้งใจเป็นสักแต่ที่ว่า ผลก็เป็นสักแต่ที่ว่า ถ้าสักแต่ที่ว่าจากข้างนอก แต่สิ่งนี้นั้นเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยใจใหม่ แต่ถ้าเป็นสักแต่ความจริงขึ้นมา เราต้องไม่หลอกตัวเราก่อน อย่าโลเล สักแต่ความจริงต้องทำ ทำอะไรทำให้มันจริงๆ ลงมือจริงๆ ใจนี่มันโลเลที่ใจใจใหม่ “โน่นเขาก็ทำแล้ว นี่เขาก็ทำแล้ว สิ่งนี้เขาทำแล้ว เราไม่ต้องทำ เพราะสิ่งนี้มีคนทำแล้ว มันเป็นเรื่องเล็กน้อย เล็กเพราะของเล็กน้อย”

คูลี เชื้อนมันแตกเพราะตามค เพราะเห็นว่าเป็นของเล็กน้อย “นี่ก็เล็กน้อย” กลายเป็นคนเฉื่อยชา กลายเป็นคนไม่มีจุดยืน กลายเป็นคนไม่มีความรู้สึก เหมือนหุ่นยนต์ เหมือนซากศพ เดินไปเดินมาเหมือนซากศพ แต่กิเลสมันเกาะหัวใจอยู่ มันบอกว่ามันเป็นผู้ที่มีคุณประโยชน์ เป็นคนที่เขาเคารพนบถ มีคนคอยอุปัฏฐากอุปถัมภ์...อุปัฏฐากสิ่งใด สิ่งใดของเขา ใครทำใครได้เป็นสมบัติของเขา ใครเป็นคนกินเป็นคนอ้ม จิตใครเป็นคนทำใจใหม่ หัวใจเขาพัฒนาแล้ว

คูลี อย่าถูกความนิ่งอยู่ของพระอริยเจ้า พระอริยเจ้านิ่งอยู่เพราะอะไร เพราะรู้เท่าความคิดตัว คิดออกไป พุดออกไป มันจะเป็นประโยชน์กับใครใหม่ พุดออกไปมันกระทบกระเทือนใครกระทบกระเทือนเขาไปหมดใจใหม่ เราไม่ให้กระทบกระเทือนใคร เรามีสติของเรา นี่ความนิ่งอยู่นิ่งอยู่เพราะรู้เท่า รู้เท่าความคิด รู้เท่าว่าเราพุดออกไปแล้วมันจะมีเหตุกับผล

คูลี คนเกิดมาเอาขวานมาคนละเล่ม คือปากไฉ่ ถากกันด้วยขวาน ถากกันด้วยคำพุด ด้วยการติฉินนินทา ความติฉินนินทา ติฉินนินทาเรื่องของเขา เราไม่พอใจสิ่งใดเขา เขาก็ไม่พอใจในสิ่งนั้น ถ้าเราไม่พอใจสิ่งใด เราก็ไม่ทำสิ่งนั้นเหมือนกัน สิ่งที่ไม่พอใจ แล้วสิ่งที่เวลาปฏิบัติขึ้นมา มันเป็นเรื่องของใคร มันเรื่องหัวใจของเราละ ถ้าใจของเราดี หมุกณะเป็นสัพปาเย ถ้าหมุกณะ

เป็นสัปปายะ การปฏิบัติของเรา เราจะปฏิบัติด้วยความสะดวกสบายใจ เพราะอะไร เพราะมันไม่ต้องหวั่นไหว ไม่ต้องวิตกกังวลว่ามันจะมีอะไรกระทบกระเทือน

แต่ถ้ามันเป็นสิ่งใด หมุกณะที่เขาไม่ได้ปฏิบัติ หมุกณะที่เขาไม่เห็นด้วย เราจะทำสิ่งใดมันกระทบกระเทือนกัน เราก็ต้องระวัง เราก็ต้องรักษา นี่ไง สัปปายะ หมุกณะเป็นสัปปายะ ถ้าหมุกณะเป็นสัปปายะ ศาสนามันเจริญ เจริญตรงนี่ไง สัปปายะ ๔ มันสมควรไปหมดเลย ถ้าสมควรไปหมดมันก็ดีกับเรา แล้วสิ่งข้างนอกมันสมควรแล้ว แล้วเราสมควรไหม เราตั้งใจทำจริงของเราไหม ถ้าเราตั้งใจทำจริงของเรา

สิ่งที่เราทำขึ้นมา มันไม่เป็นประโยชน์เพราะอะไร เพราะใจมันโลเลใจ ใจมันจับจด ถ้าใจจับจด สุกเอาเผากิน ทำก็สักแต่จะทำ เรียกร้องแต่จะเอาผล ฟังธรรมทุกวันๆ ฟังจนชินหู พูดจนชินปาก หัวใจมันด้าน หัวใจมันด้าน มันคือ ไม่เป็นตามความจริง เพราะธรรมที่เราฟังอยู่นี้มันธรรมของใคร? ธรรมของครูบาอาจารย์ใช่ไหม ศีล สมาธิ ปัญญา มันเกิดมาจากใคร? มันก็เกิดมาจากการปฏิบัติของเรา มันเกิดมาจากหัวใจของเรา มันจะเกิดจากการฟังนั้นไหม

การฟังในภาคปฏิบัติ การฟังนี้สำคัญที่สุด การฟังเพราะอะไร เพราะฟังสัจจะความจริงที่มันออกมาจากใจ แล้วมันกระเทือนหัวใจของเรา การฟังมันทิ่มเข้ามาที่ใจ ทิ่มเข้ามาที่ใจ เวลาปฏิบัติ เราก็ทำของเราให้จริงจั่งขึ้นมาสิ ไอนี้เวลาฟังขึ้นมา มันก็ทิ่มหัวใจ แต่พอมันลงจากศาลาไป กุกุแล้วมันก็ไปหมอบกับกิเลสใจ ให้กิเลสมันชี้หัว “เอาไว้ก่อน มันชินใจอยู่ มันมีเหตุมีผลอยู่”

“แต่ถ้าพักก่อน เดี่ยวตื่นขึ้นมาแล้วจะทำ”

“แต่ไว้พรงนี้ก่อน”

“แต่ไว้รอออกพรรษา ก่อน สถานที่มันไม่สงบ ออกพรรษาแล้วเราจะไปที่ป่าที่เขา เราจะไปที่สงบสงัด ที่เราจะเร่งความเพียรของเรา”

เห็นไหม กิเลสมันผลักไปออกพรรษานอนค่อยภาวนาไป มันไม่ได้มาภาวนาเดี๋ยวนี้ นี่ หัวใจมันโลเล ถ้าหัวใจมันโลเล มันจะเอาจุดยืนมาจากไหน

หัวใจต้องไม่โลเลนะ หัวใจของเรามันจะต้องไม่โลเล ปักลงไปเดี๋ยวนี้ ปักลงไปเดี๋ยวนี้ ลมหายใจเข้าและลมหายใจออก ความตายมันจะถึงเมื่อไหร่ ใครจะไปรู้ว่าความตายมันจะมาถึงเรา

เมื่อไหร่ เราอ่านอนใจ ผิดวันประกันพรุ่ง “มันคงมาก ชีวิตมันคงมาก ยังไม่ตายหรอก อีก ๕๐๐ ชาติถึงจะตาย”

ไม่มีใครอยู่ค่าฟ้าหรอก ความตายประมาทกันไม่ได้ มันมาถึงเมื่อไหร่ก็ไม่รู้ ถ้ามาถึง เมื่อไหร่ นี่มรณานุสติ

พุทธานุสติ ธรรมานุสติ สังฆานุสติ มรณานุสติ เทวดานุสติ สิ่งต่างๆ เป็นสติ เป็นอนุสติให้ จิตมันได้เกาะไว้ ให้มันคิดไว้ ให้มันเตือนใจไม่ให้มันฟุ้งซ่านออกไป

นี่ก็คิดไปแต่ข้างนอก “แล้วเราจะทำไฉนนั้น เราจะบริหารจัดการไฉนนั้น”

เขาให้เองบริหารหรือ ชีวิตเองทำไม่บริหาร หัวใจนี้ทำไม่บริหาร กิเลสในหัวใจทำไม่ เหยียบย่ำมันลงไป เหยียบมันลงไป อย่าให้มันครอบงำ อย่าให้มันเหยียบย่ำใจเรานะ ถ้ามัน เหยียบย่ำใจเรา นักรบมันไม่สมกับเป็นนักรบเลย นักรบมีแต่เลือดเกราะ ไม่มีดาบ ไม่มีอาวุธ ไม่มีสิ่ง ใดๆ เลย นักรบไม่มีสติ นักรบไม่มีสติสัมปชัญญะ

ความเป็นอยู่ข้างนอก วัฏวาราม สิ่งที่อยู่อาศัย ไม่ต้องไปวิตกกังวลเลย คุณติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์ ไม่มีโบสถ์วิหารแม้แต่หลังเดียว ไม่มีสิ่งใดๆ เป็น เครื่องยืนยัน เป็นเครื่องแสดงออกของศาสนาพุทธเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ ขึ้นมา ไม่มีสิ่งใดๆ เป็นเครื่องประกอบเลย

ของเราอยู่กัน วิหาร ตึกรามบ้านช่อง ทุกอย่างอยู่สุขสบาย แล้วตรัสรู้ขึ้นมา ถ้ามันบรรลु ธรรมขึ้นมา มันยังมีเหตุมีผล มีเหตุมีผลเพราะอะไร เราไม่ไปตื่นเต็นกับสิ่งนั้น มันเป็นปัจจัยเครื่อง อาศัยนะ สิ่งทีก่อสร้างที่สร้างกันมา สร้างเพื่อใคร นกมีรังมีรัง แต่มันก็มีความพอดีของมัน นี่ก็ เหมือนกัน เราสร้าง เราดูแลของเรา มันมีความพอดีของมัน แล้วเราสะดวกสบายของเรา

ทุกคนคิดส่งออก “ถ้าเรามีกุฏิอย่างนั้น เรามีศาลาอย่างนั้น เรามีอะไรอย่างนั้น มันจะมีความสะดวกสบาย” แล้วมันจริงไหม? มันเป็นจี๊ซ่า มันมีไว้บำรุงรักษานะ แต่ในเมื่อเราต้องบริหารจัดการ ในเมื่อสังคมมันเป็นแบบนี้ สังคมมันก็มีที่ชุกหัวนอน ที่หลบ พอแล้ว ที่ชุกหัวนอนนะ แล้วหน้าที่ของเรา การกระทำของเราให้มันเป็นข้อเท็จจริง เราปฏิบัติกันจริงๆ

สิ่งที่เราปฏิบัติ พอปฏิบัติ ถึงที่ปฏิบัติแล้วมันหดหู่ มันเศร้าสร้อย มันหงอยเหงา เวลาจิตใจมันตก จิตตกนะ จิตตก เวลาจิตเสื่อมจะแก้อย่างไร จิตตกจะแก้อย่างไร นี่ไง จิตตกก็พึ่งเทศน์อยู่นี่ไง เทศน์มันจะซึมเข้าไปในหัวใจไง จิตมันตก จิตมันหมักหมม จิตมันเอากิเลสจี้หัว แล้วจี้หัวขึ้นมามันจะมองไปที่ไหนล่ะ สุดท้าย “ออกไปข้างนอกดีกว่า อยู่กับโลกดีกว่า อยู่แต่ทำบุญดีกว่า”

ดีกว่า แล้วโลกเขาอยู่กันอย่างไร โลกเขาร้อนไหม? โลกเขาเร่าร้อนนะ โลกนี้ ในสโมสรสันนิบาตทุกดวงใจว่าแห้ว ขณะที่เขามีสโมสรกันอยู่ เขามีกิจกรรมกันอยู่ มันยังว่าแห้ว เพราะจิตใจมันไม่รู้ว่าต้นปลายมันจะไปทางไหน อยู่กันไปอย่างนั้นนะ อยู่กันไปเพราะอะไร อยู่กันไปเพราะเกิดมาเป็นวิบากกรรม เกิดมาเพราะมีชีวิต สิ่งที่มีชีวิต ชีวิตนี้ก็ต้องรักษากันไป รักษาชีวิตนี้ไป ถ้ารักษาชีวิตนี้ไป มันก็เหมือนกับวัวเทียมเกวียน ต้องลากแอกนี้ไป ชีวิตมีเท่านั้นล่ะ ต้องลากแอกนี้ไป แอกคืออะไร? จิตมันลากร่างกายนี้ไปไง หัวใจมันอยู่ในร่างกายนี้ แล้วมันก็ต้องลากกันไป แต่เราก็ไม่รู้เลยว่ามันจะไปสิ้นสุดกันที่ไหน

ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด เหมือนลากแอก ลากร่างกายนี้ไป แล้วมันก็ยังอู่นใจ “ยังไม่ตายนะ มันยังอยู่ค้ำฟ้า”

แต่ถ้ามันเห็นมรณานุสติ เห็นการตาย ลมหายใจเข้าและลมหายใจออก มันต้องตายแน่นอน ถ้าตายขึ้นมามันมีอะไรคิดไม่ติดมือไป เราคิดว่าเราตายเดี๋ยวนี้ สิ่งที่เก็บไว้ในกุฏิ สิ่งที่เก็บไว้ ทุกคนเก็บไว้เป็นความลับ...ไม่มีความลับหรอก ตายปั๊บ เขาเรียกทั้งหมด เพราะว่าอะไร เวลาพระตายขึ้นมาแต่ละองค์ บริหาร ๘ เป็นสมบัติของสงฆ์ถ้าไม่มีผู้ปฏิบัติ ถ้ามีผู้ปฏิบัติ สมบัติของพระทั้งหมดจะตกเป็นของผู้ปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติคนนั้นจะแจกสงฆ์หรือเอาไว้ใช้ส่วนตัวก็ได้ แต่ต้องแจกสงฆ์ออกไป แต่ถ้าพระตายขึ้นมา สมบัตินั้นเป็นของสงฆ์ เป็นของสงฆ์ทั้งหมดเลย ถ้าตายในผ้าของพระ

แต่เดี๋ยวนี้เป็นเรื่องโลกๆ นะ พอตายต้องมีพิธีกรรม จะต้องเขียนยกให้ใคร...มันต้องเขียนยกให้ใคร ธรรมวินัยบัญญัติไว้แล้ว เราเป็นพระ ตายในเพศของพระ ของของสงฆ์ สงฆ์ก็ต้องแจกกันเองในสงฆ์สิ อยู่ในป่าในเขา คูตี เราอยู่ในป่าในเขา เวลาตาย เอาออกหมดนะ จีวรจีวร ฆมกรก สิ่งต่างๆ เอาออกหมด ชักออกหมด แล้วเผาไปแต่ศพเฉยๆ

กรรมฐาน กรรมฐานพวกเราทำกันจริง สิ่งที่ทำกันจริงมันถึงได้เป็นความจริงขึ้นมา ทำให้จริง สิ่งต่างๆ ทำให้จริง แล้วถ้ามันจริงขึ้นมา ไม่ต้องไปวิตกกังวล มันไม่รู้ใครหรอก แต่เราไปคิด

กันเองว่าคนเราต้องอายุ ๘๐ ๕๐ แล้วมันจะตาย เมื่อนั้นมันจะตาย เมื่อนี้มันจะตาย มันจะอยู่อีกสัก ร้อยกว่าปีก็ได้ถ้ารักษาร่างกายดีๆ แต่อยู่กันเพื่ออะไรล่ะ อยู่เพราะแก่เพราะกินข้าว เต่าเพราะอยู่นานใช้ไหม พรรษาจะมากขึ้นมา เขาต้องเคารพบูชาที่พรรษา

๑๐๐ พรรษา ถ้าพูดถึงทำผิดก็คือผิด สามเณรมันทำถูกยังต้องเคารพในคุณธรรมของ สามเณรเลย นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราทำคุณงามความดี พรรษา ถ้าเป็นคนดี พรรษาคืออกุฎหมาย พรรษา อาวุโส-กันตเป็นกฎหมายที่เราอมรับกัน เหมือนกับคนมีอายุมาก-คนมีอายุน้อย คนมีอายุมาก เป็นคนดีก็มี คนมีอายุมากเป็นคนเกเรก็มี คนมีอายุน้อยเกเรก็มี คนมีอายุน้อยเป็นคนดีก็มี อายุ พรรษาก็เป็นอย่างนั้นนะ

อายุพรรษามันเป็นสิทธิตามกฎหมาย ถ้าสิทธิตามกฎหมายมันก็เป็นกฎหมาย แต่หัวใจมัน ลงไหมล่ะ แต่ถ้ามีคุณธรรมนะ หัวใจมันลง ถ้าหัวใจมันลงขึ้นมา เราไม่ต้องไปถืออายุพรรษาจากข้างนอก สัจจะความจริง พรรษาเยอะพรรษาน้อยไม่สำคัญ สำคัญว่าความจริง ความดี คุณงามความดี ถ้าคุณงามความดี เราลงกันที่คุณงามความดี คนมันมีตา ตานี้มันจะพิสูจน์เองว่าสิ่งใดเป็น คุณความดีแล้วมันจะลงตรงนั้น ถ้าลงตรงนั้น สังคมมันก็ร่มเย็นเป็นสุข สังคมร่มเย็นเป็นสุข มันไว้เนื้อเชื่อใจกัน

ในการประพาศปฏิบัติ เขาเรียกว่ามันเป็นวิสาสะ ถ้าคุ้นเคยกัน วิสาสะ วินัยนี้ยกเว้น เยอะแยะเลย เพราะอะไร หยิบเอาถือเอาด้วยการวิสาสะถือว่าเป็นเพื่อนรัก เพื่อนรู้จักกัน นี่วิสาสะ แต่ถ้าไม่มีวิสาสะ หยิบเอา หยิบ ปาราชิก ปรับปาราชิก ปรับปาราชิกหมดเลย แต่ถ้าวิสาสะ เราแลกเปลี่ยนกัน เราถือวิสาสะกัน เราคุ้นเคยกัน มันคุ้นเคยกันมันจะเกิดมาจากไหน

คูสิ ความคุ้นเคยกัน ทำไมครูบาอาจารย์ที่คุ้นเคยกันมา เขาสร้างบุญกุศลกันมามันถึงคุ้นเคยกัน ใครอยู่ดีๆ จะมาคุ้นเคยกัน มันคุ้นเคยมาจากไหน ขนาดกิเลสกับเรายังไม่คุ้นเคยเลย มันยังเหยียบหัวใจเราเลย เราเอง เราคนเดียวกันแหละ เดี่ยวก็อารมณ์ดี เดี่ยวก็อารมณ์ร้าย เดี่ยวก็คิดดี เดี่ยวก็คิดชั่ว มันยังไม่คุ้นเคยกับเราเลย แล้วที่ไปคุ้นเคยกับคนอื่นมันจะเป็นไปได้อย่างไร แต่มันเป็นเพราะสายบุญสายกรรม มันสร้างบุญสร้างกรรมกันมา มันมีความเห็นเหมือนกัน มีความชอบเหมือนกัน ชุติด้วยกัน ไปไหนมาด้วยกัน เป็นความคุ้นเคยกัน สิ่งที่คุ้นเคย วิสาสะ วิสาสะก็เป็นเรื่องหนึ่ง สิ่งที่เป็นความเคารพคุณธรรมก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

เราถึงต้องหาของเรานะ เราต้องหาของเรา เราต้องมีที่พึ่งของเรา ถ้าเราไม่มีที่พึ่งของเรา เรา
จะร้อน เราจะหวังพึ่งใคร ที่นี้หวังพึ่งครูบาอาจารย์ ๑๕ วันก็มาลงอุโบสถหนหนึ่ง ถ้ามีเวลาก็ไป
เยี่ยมเยียนกัน พอไปเยี่ยมเยียนกัน แล้วเราเอง เราทำไมไม่ยืนตัวเราขึ้นมาให้ได้ ถ้าเรายืนตัวขึ้นมา
ได้ เห็นไหม ตื่นตัว ต้องตื่นตัว แล้วอย่าให้ใจมันด้าน ใจอย่าไปนอนคลุกอยู่กับกิเลส ใจต้อง
พยายามสร้างธรรมขึ้นมา สร้างธรรมขึ้นมาคือสติปัญญา มันจะมีสติ พอเรามีสติขึ้นมา การทำ
สมาธิ การทำสิ่งต่างๆ มันก็เป็นประโยชน์กับเรา

ร้อน มันร้อนไหม อยู่ที่ไหนก็ร้อน คุณติ ออกไปตากแดดมันจะร้อนไหม แล้วเราอยู่ที่วัด
ร้อนทั้งนั้นนะ มันจะร้อนจะเย็นเราก็หาที่หลบเอาสิ มันต้องรู้จักนะ ฉันทเสร็จแล้วอย่าเข้าไปกุฏิ ฉันท
เสร็จแล้วนะ คุณติ ในปฏิปทาพระรัตนตรัย ฉันทเสร็จแล้ว บาดรให้วางไว้ แล้วผ้าจีวรให้ผึ่ง ผึ่ง
แล้วเข้าทางจงกรมเลย เข้าทางจงกรมเลย อย่าขึ้นไปบนกุฏิ มันจะนอน เข้าทางจงกรม เดินจงกรม
ก่อน นั่งสมาธิก่อน ๑๑ โมง ๑๒ โมงโน้นนะ เดียวบ่ายโมงจะฉันทน้ำร้อนใช้ไหม เออ! สักชั่วโมง
หนึ่งนะเห็นด้วย เพราะจากบ่ายโมงไปแล้ว ทำข้อวัตรเสร็จแล้ว ทางจงกรมก็มี

ถ้ามันยังขี้เกียจ ไม่อยากทำ คุณประวัติครูบาอาจารย์ หนังสือครูบาอาจารย์เอาออกมาดู นี่
ธรรมของพระพุทธเจ้า ธรรมของครูบาอาจารย์ ท่านพูดอย่างนี้ นี่พระอรหันต์ หลวงตา ครูบา
อาจารย์ที่เป็นพระอรหันต์ท่านเทศนาว่าการอย่างนี้ พระอรหันต์พูดอย่างนี้ พระอรหันต์มี
ความเห็น มีมุมมองอย่างนี้ แล้วไอ้กิเลสของเรา ไอ้ประพฤติปฏิบัติเรามีมุมมองอย่างไร ตรวจสอบ
ไป ตรวจสอบแนวความคิด ตรวจสอบทัศนคติของพระอรหันต์ กับตรวจสอบนักรบที่เราอยากจะมี
มีคุณธรรม ปรับมุมมอง ปรับความรู้สึก ปรับความคิด ความคิดนี้ปรับปรุงขึ้นมาให้มันเสมอ
เหมือน ให้มันเข้ามาเป็นทัศนคติเหมือนกันได้ไหม

ถ้ามันอ่านแล้วมันเข้าใจ นี่ไง นี่ไง มันปรับมุมมองไป เพราะเราอ่าน เราเข้าใจ ทัศนคติ
มุมมองว่าหลักของสมาธิ หลักของปัญญา หลักของการกระทำของการก้าวเดินของจิตมันเป็น
อย่างไร แล้วเราทำอยู่นี้มันเป็นอย่างไร ถ้าเรายังไม่นั่งสมาธิภาวนา เราก็ดูคำเทศน์ ดูหนังสือของ
ครูบาอาจารย์ ดูหนังสือของครูบาอาจารย์ที่หมูกณะ ที่สังคมยอมรับว่าเป็นความจริง

อย่าไปดูหนังสือประโลมโลก หนังสือประโลมโลกมันทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกใน
เมตตาสงสาร เห็นเขาได้กันเขาเสียกันแล้วก็ไปไอ้โลมปฏิโลมกับเขา มันไม่เป็นประโยชน์หรอก
มันไม่เป็นประโยชน์ เพราะอะไร เพราะเราหนีโลกมา เราพยายามหนีโลกมา เราจะพ้นจากโลก ถ้า

เราจะพ้นจากโลก เราต้องเป็นธรรม ถ้าเป็นธรรม เราต้องดูแลใจของเรา เราต้องประพฤติปฏิบัติ
ของเรา

อย่าให้กิเลสมันเป็นดินพอกหางหมู กิเลสเป็นดินพอกหางหมู วันคืนล่วงไปๆ พรรษาหนึ่ง
สองพรรษา “อืม! อย่างนี้เราเป็นคฤหัสถ์เราก็ทำบุญได้” ถึงที่สุดแล้วมันออกไปตรงนั้นนะ เพราะ
อะไร เพราะเพศของพรหมจรรย์กว่าจะได้บวชมา กว่าจะได้เพศของพรหมจรรย์มา พ่อแม่ไม่
อนุญาต บวชไม่ได้นะ พ่อแม่ไม่อนุญาต บวชไม่ได้ ถ้าเป็นหนี้เป็นสิน หนีภัยมา เขาไม่ให้บวช
บวชไม่ได้ เพราะอะไร เพราะมันมีอยู่ในพิธีกรรมการบวช แต่โลกเขาบวชกันนั้นเรื่องของเขา เรา
กว่าจะได้เพศนี้มา ได้เพศของนักรบมา แล้วได้เพศนักรบมา ได้มาแล้วเราอยู่ในสังคม อยู่ในบริษัท
๔ ปัจจัยเครื่องอาศัยมันมีพร้อม

เราไป สมัยยุคคงก็มีผ้าฝ้ายตีนเดียวเท่านั้นนะ ผ้าร่มตีนเดียว ไปไหนก็ปู กางกลด ร่มไม้
ขายคาอยู่ได้ทั้งนั้นนะ เว้นไว้แต่หน้าฝน เวลาหน้าฝนก็ต้องหาที่หลบเอา ชีวิตเหมือนนก กินเสร็จก็
บินไป ไม่คิดในที่อยู่ ไม่คิดในสิ่งใดทั้งสิ้น ไม่คิดในโลก ไม่อยากอยู่กับโลก อยากจะพ้นไปจาก
โลก แต่เพราะเป็นมนุษย์ เป็นพระสงฆ์ เป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ มันต้องอาศัยปัจจัย มันต้องอาศัย
อาหาร อาศัยปัจจัยเครื่องดำรงชีวิต มันถึงอาศัยโลกเขาอยู่ไฉน อยู่กับโลกเขาโดยไม่คิดโลก ถ้าอยู่กับ
โลกเขาโดยไม่คิดโลก ในการภาวนาเรามันก็ไม่ใช่เป็นความกังวล

ถ้าอยู่กับโลกไปติดโลก ทำอะไรก็เกรงใจเขา เขาจะพอใจไม่พอใจ พุดไปแล้วสะเทือนเขา
ไม่สะเทือนเขา เลยยอมจำนนเขาหมดเลย เลยกลายเป็นหมาให้เขาคอยเคาะกะลา กระดิกหางไป
หาเขาตลอดเวลา...ไม่ต้อง ไม่ใช่หมา เราเป็นภิกษุ เราเป็นนักรบ ไม่ต้องไปกระดิกหางให้ใคร
ทั้งสิ้น อยู่ในธรรมวินัย ใครจะเชื่อไม่เชื่อเรื่องของเขา เพราะธรรมวินัยมันเป็นกฎของสากลใช้
ไหม ธรรมและวินัย พุทธพจน์ พุทธพจน์ที่วางไว้ ใครจะศึกษาอย่างไร มุมมองของเขา ทศนคติ
ของเขา เรื่องของเขา เราทำของเรา

วุฒิกาวะมันหยาบมันละเอียด มันต่างๆ กันไป วุฒิกาวะ คูสิ แก่นของไม้ ที่เราประพฤติ
ปฏิบัติขึ้นไป ถ้าจิตเราละเอียดเข้าไป มันไม่อยากจะพูดกับใครนะ มันไม่อยากจะพูดกับใคร มันอยากอยู่
คนเดียว มันอยากจะมีแรงภาวนาของมัน ถ้ามันไม่อยากจะพูดกับใคร ไม่อยากต้องไปยุ่งกับใคร
แล้วเขาจะหาว่าพระองค์นี้หยิ่งจองหอง พระองค์นี้ไม่ยอมไปปฏิบัติสัจธรรมเขา ไม่ค่อยไปดูแลเขา

เห็นไหม วุฒิภาวะของใจมันพัฒนาคนละชั้นคนละตอนกัน ไม่ต้องไปเคียดกร้อน ไม่ต้องไปเคียดกร้อน ไม่ต้องไปกังวลว่าเขาจะเป็นอย่างไร ถ้าจิตใจเราพัฒนา เพราะอะไร

เพราะอริยทรัพย์ ตั้งแต่โศดาบัน สกิทาคามี อนาคามี มันเป็นสมบัติของเราที่เราอยากไขว่คว้ามากกว่า ถ้าสมบัติภายในของเรา ขณะที่เราวิปัสสนาอยู่ ใจเราจะพัฒนาขึ้นไป เราจะไปห่วงอะไรกับความเคารพนบของสังคมาละ เวลาเราจะเป็นจะตาย เขาช่วยเหลือเจือจานเราได้ขนาดไหน เขาจะส่งเสริมให้จิตใจเราเป็นอริยภูมิได้อย่างไร มันเป็นไปได้หรือ มันเป็นการกระทำของเรา มันเป็นอริยสัจ มันเป็นสัจจะความจริงจากภายในของเราที่มันจะเกิดขึ้นมา แล้วถ้ามันเกิดขึ้นมามันก็เกิดขึ้นแสนยาก มันอาศัยสติปัญญา อาศัยการบำรุงรักษา อาศัยการแสวงหา อาศัยความหมั่นเพียร ความวิริยอุตสาหะ มันเกิดขึ้นมาจากการกระทำทั้งนั้นนะ ไม่มีใครมาส่งเสริมให้หรือ

ถ้ายังส่งเสริมขึ้นมายิ่งเกรงอกเกรงใจ ยิ่งมีการเกรงอกเกรงใจกัน มีการคอยดูแลรักษา กันมันเป็นนิเวศธรรม มันเป็นเรื่องกัน สิ่งที่จะทำให้มันเป็นประโยชน์ขึ้นมา มันเป็นเรื่องกันให้มันเนิ่นช้า ให้มันเป็นไปได้ มันถึงไม่ต้องไปวิตกกังวล ยิ่งเราเป็นลูกศิษย์ลูกหา สบายมากเลย เพราะอะไร เพราะมันมีหัวหน้าชนไว้ให้ มีหัวหน้าปะทะไว้ให้เลยนะ

โลกกับธรรมไป อยู่ด้วยกัน แต่ไม่เหมือนกัน โลกกับธรรม โลกก็คือโลกไป โลกก็คือวิทยาศาสตร์ไป ต้องพิสูจน์กัน แต่ธรรมะ มองตาก็รู้ใจ คนนี้คิดปรารถนาอะไร คนนี้ปรารถนาอะไร คนนี้จะหวังอะไร คนนี้จะทำได้ขนาดไหน

เพราะยังอยู่ด้วยกัน คีต คีตรู้ได้ต่อเมื่ออยู่ด้วยกันนะ นี่มีศีลมีธรรม มีศีลของเขา พุคธรรมะออกมา อืม! มันถึงไม่ขึ้นนะ ธรรมะเวลาออกมาจากใจครูบาอาจารย์นะ ไม่มีช่องไม่มีประตูให้เราโต้แย้งเลย มันลงกันที่นี้ ลงกันที่ใจ เรายอมรับความเป็นจริง ถ้าลงกันที่นี้ แล้วมันจะมีอะไรจะไปฝ่าฝืน มันจะฝ่าฝืนสิ่งนั้นไม่ได้

มันจะฝ่าฝืนเพราะกิเลสไป กิเลสมันแค้น กิเลสมันจะแค้น กิเลสมันหาทางออก “ท่านไม่ได้ว่าเรา ท่านว่าคนอื่น ถ้าท่านจะว่าเรา ก็ท่านเข้าใจผิด ท่านไม่เห็นความจริง เราขยันหมั่นเพียร เราเป็นคนดี เราเป็นคนแสนดี เปรมมันยังชมว่าดีเลย ท่านจะมาว่าเราได้อย่างไร”

เปรตมันขม ผีมันขม ผีมันยอมรับ แต่ครูบาอาจารย์ไม่ยอมรับ นี่ถ้ากิเลสมันตัวใหญ่มันเป็นอย่างนี้ มันตะแบงของมันไป มันไม่ยอมรับอะไรเลย มันเก่งของมันอยู่คนเดียว เก่งอยู่คนเดียว แล้วมันตะแบงของมันไป แล้วเป็นความจริงใหม่

ถ้าเป็นความจริง เวลานั่งสมาธิภาวนา จิตเราแค่สงบ เทวดา อินทร์ พรหมเขาอนุโมทนา ยิ่งเวลามรรคญาณมันหมุนเข้าไปในหัวใจ มรรคมันเดินตัวขึ้นมา มันสมุจเฉทปหานขึ้นมา มันไปทำลายโลกธาตุหวั่นไหวในหัวใจ นี่ข้างนอกเขาจะชื่นชม เทวดา อินทร์ พรหมเขาส่งข่าวเป็นชั้นๆ ขึ้นไป เขามาทำอะไรเรา เขาชื่นชมอยู่แล้ว เขาต้องการอยู่แล้ว เทวดา อินทร์ พรหมเขาอนุโมทนา กับเรา แล้วคุ้มครอง

เวลาหลวงปู่มันไปอยู่ที่ถ้ำสาริกา คูสิ เขาเป็นรุกขเทวดา เวลาเขาไม่เห็นด้วย เขามารุกราน เขามาทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย หลวงปู่มันบอก สิ่งที่เขาเป็นอยู่ เขาเก่งขนาดไหนเขาก็ต้องตาย ทุกคนก็ต้องตาย สิ่งที่เขาทำขึ้นมา เขาทำกับภิกษุ ทำกับพระอรหันต์ ธรรมเขายังมหาศาล เขาทำไม่ลงหรอก โดยสังขาร โดยหัวใจ เขาก็เกรงกลัวอยู่แล้ว แต่โดยกิเลส ด้วยความอยากใหญ่ เคยใหญ่ เคยโต เคยมีคนบนบอบ ทำไมคนที่มีคุณธรรมเขาไม่มองเรา เขาไม่เคารพบนบอบเรา เขาจะเข้ามารังแก ถึงที่สุด โดยสังขาร รุกขเทวดานั้นต้องยอมรับ ยอมตัวเป็นลูกศิษย์ ยอมตัวลงเป็นลูกศิษย์

ในสังคมมีคนดีและคนชั่วปนกันในสังคมทุกสังคม ในเมื่อสังคมทุกสังคม สังคมของเรา ถ้าเราเจอสภาวะแบบนั้น เทวดา อินทร์ พรหมที่เขาเป็นมิชฌาทีฎฐิก็เรื่องของเขา ก็เรื่องของเขา เราก็ทำดีของเรา ถ้ามันเป็นวิบากกรรม มันต้องเป็นไปตามนั้น ก็เราทำมา ก็กรรมมันทำมา เรามีสิ่งนั้นมา เราจะไปเดือดร้อนใจทำไม สิ่งนั้นเราทำของเรา ถ้าไม่ได้ทำมาก็เป็นกรรมปัจจุบัน เป็นกรรมใหม่ ก็เป็นเรื่องของพวกเปรตผีที่มันเป็นกรรมของเขา เป็นกรรมของเขา มันถึงที่สุดแล้วมันก็เป็นสภาวะแบบนั้น

แต่ถ้ามันมีคุณธรรมขึ้นมา มันทำไม่ได้ ศีล ศีลเป็นเครื่องปกป้อง ศีลสะอาดบริสุทธิ์ อยู่ในป่าในเขาเผชิญภัยมาพอแรงแล้ว เพราะมีศีลตัวเดียว ศีลนี้ด้วยความมั่นใจของเรา มันจะมีวิกฤติขนาดไหน เรื่องของเขา ถึงที่สุดแล้วมันผ่านวิกฤติมาได้หมด มันผ่านไป ถึงจะตาย อ้าว! ตายก็ตายเลย อะไรตายก่อน อยากจะดูว่าอะไรตายก่อน นี่มันเอาตายมาหลอก เห็นไหม วิปัสสนากัน เวลาเมื่อไรเกิดขึ้นมา “เอ็งต้องตายนะ เอ็งต้องพินาศนะ เอ็งต้องง่อยเปลี้ยเสียขา” อ่อนแอไปหมดเลย

ถ้าตาย อ้าว! ตาย! ขอคุณ ขอคุณ อะไรตายก่อน สิ่งใดมันจะตายก่อน แล้วจะตาย ใครจะรู้ว่าตาย เราก็ต้องรู้เราก่อน ถึงที่สุด ด้วยคุณธรรม ด้วยความมองจากลำหยาญ มันหลบหน้าหมด มันไม่กล้าเผชิญหน้ากับเราหรอก แม้แต่กิเลส แม้แต่ความเห็นใจไม่กล้าเผชิญหน้ากับเราเลย ถ้าไม่กล้าเผชิญหน้า เอ็งจะเอาอะไรมาหลอกกู มึงจะเอาอะไรมาหลอกกู สิ่งนี้เกิดขึ้นมา มึงจะเอาอะไรมาหลอกกู ไม่มีอะไรมาหลอกกู มันก็เผชิญภัยไปได้หมด มันเผชิญภัยได้จากข้างนอก จากภูติผีปีศาจ เผชิญภัยกับนามธรรม เผชิญภัยกับกิเลสในหัวใจ เผชิญภัยกับสิ่งที่มันสร้างภาพขึ้นมา หลอกหลวงให้มันยอมจำนน สิ่งที่มันเกิดขึ้นมาจากใจมันจะหลอกให้ยอมจำนนกับมัน ให้กิเลสมันม้วนเสื่อ นี้กรรมฐานม้วนเสื่อ ให้มันถดถอย ให้มันทดท้อ

ถ้ามันสู้ขึ้นไป มันสู้ มันเผชิญกับมันขึ้นมา จนถึงที่สุดมันจะมาหลอกหลวงเราไม่ได้ แล้วเราทำมันได้ ทำมันได้ด้วยความนุ่มนวลของใจ มัชฌิมาปฏิปทา จากความมองจากลำหยาญ การต่อสู้กับมัน เราต่อสู้ เรามีความเข้มแข็ง พอมีความเข้มแข็ง สิ่งที่เข้มแข็งขึ้นไป สิ่งที่ยอมรับขึ้นมา มันจะยอมรับธรรม ถ้ายอมรับธรรม ธรรมเกิดจากการกระทำ

สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา สภาวะธรรม สมานเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป ปัญญาเกิดขึ้นเป็นรอบๆ สิ่งที่เกิดการกระทำเกิดขึ้นเป็นรอบๆ กิเลสเกิดตลอดเวลา เหมือนเชื้อโรค เชื้อโรคอยู่กับร่างกาย เวลาร่างกายเราอ่อนแอ โรคภัยไข้เจ็บจะแสดงตัวออกมาทันที กิเลสมันอยู่กับใจเรา ถ้าสติเราอ่อน ถ้าความมุมานะ ความเพียรเราอ่อนแอ มันจะโผล่หัวออกมาทันที มันจะเหยียบย่ำเราทันที สิ่งที่เราสติเราดี ปัญญาเราดี มันก็ซุกอยู่ในร่างกายเรานี่ มันซุกในหัวใจนี่ กิเลสตัดหาความทะยานอยาก มันซุกอยู่ในหัวใจ รอเวลา รอจังหวะจะตะปบตลอดเวลา...สิ่งนี้มันตะปบเราไม่ได้ มันตะปบเราไม่ได้เพราะเราศากยบุตรพุทธชิโนรส เพราะเรามีศีลมีธรรมมันถึงตะปบเราไม่ได้ เราถึงรักษาชีวิตของเรามาได้ตลอดเวลา แล้วเราต้องตั้งใจ ตั้งใจของเรา ดูแลใจของเรา

อุปัฏฐากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เขาไปอินเดียกันนะ ไปหาสังเวชนียสถานทั้ง ๔ ของเราไม่ต้องหอรอก พุทธะอยู่ที่ใจ เฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้แล้ว “ผู้ใดปฏิบัติสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติตามเรา อยู่ถึงฟากตะวันตกของประเทศก็เหมือนอยู่ใกล้เรา ผู้ใดจับชายจิวรของเราไว้ แต่ไม่ปฏิบัติตามเรา...” นี่ก็เหมือนกัน มุ่งไปอินเดียโน่นนะ ไปกราบต้นโพธิ์ แต่หัวใจเป็นเปรต

ไอ้ของเราจะอยู่ที่ไหนก็แล้วแต่ ดูใจที่นี่ รักษาอุปัฏฐากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รักษาอุปัฏฐากใจของเรา นี่อุปัฏฐากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ ตั้งใจที่นี่

เราเป็นพระ เป็นพระจากข้างนอก แล้วเราไปเป็นพระจากข้างใน พระผู้ประเสริฐ พุทธโธ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อุปัฏฐาก ทำสมาธิขึ้นมา ทำปัญญาขึ้นมา ทำหัวใจให้มันเป็นธรรมะขึ้นมา นี่บรรลุธรรม “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต” เป็นพระโสดาบัน เป็นพระสกิทาคามี เป็นพระอนาคามี เห็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตัวใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ เห็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๒๕ เปอร์เซ็นต์ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ๗๕ เปอร์เซ็นต์ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต”

ทั้งๆ ที่ตถาคตก็อยู่กับเรานี้ ทั้งๆ ที่ตถาคตก็คือจิตวิญญาณเรานี้ คือพุทโธ คือผู้รู้ คือสสาร คือความรู้สึก แต่เราปล่อยให้กิเลสมันครอบงำ ปล่อยให้กิเลสครอบงำแล้วอ่อนแอ ทำก็ทำโดยกิเลส เวลาภาวนาขึ้นมาภาวนาโดยกิเลสนะ “เป็นอย่างนั้นๆ” มันเป็นวิปัสสนิก มันไม่เป็นตามความจริงหรอก แต่วิปัสสนิก อาการของใจมันมี ขณะที่ทำมันต้องแยกต้องแยะ

อาหาร ปลาเขากินแต่เนื้อ เขาไม่กินก้าง ไข่ ใครกินก้างก็ติดคอตายนะ นี่ก็เหมือนกัน กิเลส มันอยู่กับเรา เราก็กินแยะ เราเอาแต่ธรรม เอาแต่คุณงามความดี เอาแต่สิ่งต่างๆ แล้วมันจะมีอุปสรรคขวากหนามเยอะมาก อุปสรรคขวากหนาม กิเลสเราก็กินแยะอยู่แล้ว กิเลสของคนอื่นมันก็มีใช้ใหม่ หมู่นะเรา พระที่อยู่ด้วยกันก็มีกิเลสกันเกือบทุกคน ถ้ามีกิเลสแล้ว ไอ้พวกกิเลสมันแสดงออกมา มันกระทบกระทั่งกันบ้างก็ให้อภัยกัน สิ่งที่เป็นคุณธรรมนะ ให้อภัยกัน สิ่งที่แล้วก็แล้วกันไป รักษาใจ ดูแลใจของตัวเอง แล้วพยายามประพฤติปฏิบัติ พอใจเราเป็นธรรมขึ้นมา พอเราผ่านกาลเวลานี้ไป เราจะนึกถึง

คุณ เราเคยศึกษามาจากสถาบันไหน เวลาเขาชุมนุมศิษย์เก่า เพื่อนกันเรียกกันโดยสนิทปาก นี่ก็เหมือนกัน กาลเวลาผ่านไป ปีนั้นจำพรรษาที่พระที่นั่น ปีนั้นจำพรรษา เราไปเจอกันข้างหน้ นะ เราให้อภัยกันที่นี่ เราจะเจอกันข้างหน้า สังคมสงฆ์นะสังคมแคบๆ เดียวจะมาเจอกันอีก หน้าตาเราจะเจอกันอีก ปีนั้นอยู่ที่นั่น ปีนี้อยู่ที่นี้ เราจะเห็นกัน

เรารักษาใจเรา แล้วจะเป็นประโยชน์กับเรานะ พระจากข้างนอก-พระจากข้างใน ถ้าเรา รักษาพระจากข้างในได้ เราสร้างพระจากข้างในได้ จะเป็นศาสนทายาท จะเป็นที่พักของสังคม เอวัง